

El Franz Escher encara esperava l'electricista quan va acabar el puzle. Per si de cas, va anar a comprovar si accidentalment l'havia desconnectat. Com que el penjador estava damunt del videoporter, i les jaquetes i els abrics tapaven el llum vermell del mode silenciós, a vegades s'oblidava de tornar a connectar el timbre durant dies. Cada cop que li passava pensava si no devia estar començant a perdre la memòria. Però el videoporter funcionava bé, i l'Escher simplement es trobava orbitant en el bucle d'espera habitual on t'envien els operaris que no es presenten.

L'Escher no era exageradament impacient, però no li agradava tenir massa temps lliure i posar-se a pensar en la seva vida. Llavors li venien al cap les preguntes innecessàries, com ara si la seva vida hauria sigut diferent si s'hagués dit d'una altra manera. Tanmateix, ja feia trenta anys que el seu cognom li havia deparat el regal d'aniversari que l'entretindria la resta de la seva vida.

Quan va fer dinou anys, va convidar unes quantes persones al seu aniversari. L'Andi, que era el seu millor amic, tres companys de classe, la parella del pis del costat perquè les parets eren molt primes i se sentia tot, i s'estimava més convidar-los abans no es queixessin, la seva companya del seminari de prosa, la Daniela, i l'atractiva noia amb qui la Daniela compartia pis. L'Escher estava orgullós perquè, mentre convidava la seva companya del seminari de prosa, va aconseguir dir-li a la callada amiga seva, com qui no vol la cosa, que també podia venir si no tenia res millor per fer. En realitat tot ho feia per ella, però amb l'estratagema de dir-l'hi com si res suavitzava la humiliació de rebre la negativa que esperava.

Quan finalment va entrar al seu pis (al llarg del vespre l'Escher va saber que es deia Martine amb e perquè la mare era francesa), la noia introvertida va donar a l'homenatjat un regal embolicat amb paper de seda.

Després de tants anys, recordava la situació amb més pèls i senyals dels que voldria. Havia obert el paquet amb molta cura, sense estripar el bonic paper per no semblar un destraler sense tacte i no desqualificar-se davant de la Martine, però prou decidit per causar-li una impressió impactant. Al capdavall, havia trammat tota la festa només per ella. L'Escher procedia d'una manera tan meticulosa amb les coses més simples de la vida que fins i tot considerava que organitzar una petita festa d'aniversari era «tramar». I això que el seu millor amic, l'Andi, li havia assegurat que la noia mig francesa també estava boja per ell. «Li agrades», van ser les paraules de l'Andi. Però l'Escher calculava que, fins i tot amb una combinació perfecta d'alcohol i bona conversa, les possibilitats d'endur-se al llit aquella encantadora criatura eren com a molt d'un cinc per cent.

Quan l'Escher va alliberar del paper el regal d'anyversari amb l'ajuda d'un cúter ben afilat, tallant les tires de cel-lofana amb precisió quirúrgica sense malmetre el paper, i d'una estirada impetuosa però no com si fos un torero, l'Andi li va dedicar un somriure entusiasta i li va enviar senyals d'ànim alçant les celles mentre movia el cap assentint amb ganes. Per a l'Andi, allò aportava la prova definitiva que la tímida Martine estava boja per l'Escher. Si no fos així, per què se li hauria acudit un regal tan bo? Els altres convidats també ho tenien clar. Al cap i a la fi, no només la Martine era l'elegància en persona. El físic imponent de l'Escher també era digne de veure, i ja feia molt que no sentia el malnom de Neandertal que li havien proporcionat una creixença massa ràpida, una forra de cabells rinxolats gairebé indomables i uns pòmuls ben marcats. Fins i tot la llegendària parsimònia de l'Escher podia ser mal interpretada com a profunditat i prudència pels que es trobaven en el mal camí de tenir una perspectiva hormonal de les coses.

—Un puzzle! —va exclamar amb cara de babau mentre mirava amb incredulitat la capsa que acabava d'aparèixer. No estava segur de si havia de sentir que li prenien el pèl. Al capdavant ja no era un nen petit, com demostrava de sobres el fet que tenia dinou anys. Però va dissimular. Va aconseguir complir el codi de conducta habitual que s'aplicava quan es rebia un regal i fer que l'exclamació no sonés com una decepció, sinó que fins i tot tingués una alegre nota sorpresa—: Un puzzle! Genial!

La Martine, que era propensa a passar vergonya pels altres, esperava que l'Escher lligaria caps de seguida, però ell no hi queia. Va veure la decepció als ulls de la noia, però no en va treure l'aigua clara.

—Genial! Un puzzle! —va repetir per si de cas.

Normalment no era tan totxo. Al contrari. A la universitat assistia a tots els seminaris teòrics i els professors el temien perquè era un perepunyetes implacable. Però quan li agradava una dona (dècades després encara se sabia de memòria el número de telèfon del pis compartit de la Martine) i li volia mostrar la seva millor cara, el seu quocient intel·lectual queia sota mínims. L'Escher tenia la capsa a la mà i no entenia res. La reacció de l'Andi, que el mirava amb ulls triomfals, gairebé extasiats, mentre ensenyava les dents com un caníbal benintencionat, el va alarmar. Finalment, l'Andi va perdre la paciència i va ajudar el seu amic a sortir del mal pas. Exasperat per la falta de comprensió de l'Escher, va picar amb el dit índex la tapa de cartó que mostrava la imatge que s'havia de muntar.

—Escher! —va exclamar—. És genial: Escher!

A l'Escher per fi se li va encendre la llumeta. La Martine s'havia pres la molèstia de dur-li un regal d'aniversari a mida del seu cognom. Un puzle de l'Escher, el famós artista de les il·lusions òptiques, que representava dues mans dibuixant-se mútuament de manera desconcertant.

—Quin detall —va dir l'Escher—. Mil peces! D'on l'has tret?

Per mirar d'arreglar l'espifiada, va abocar de seguida el puzle a terra i va obligar els convidats a muntar plegats les mil peces. Com que era el seu aniversari, tots hi van jugar, però ningú s'hi va entusiasmar tant com ell. El tiberi va degenerar en un bufet lliure que va incloure les reiterades advertències de l'amfitrió de no embrutar les peces amb els dits greixosos. L'Escher es va capbussar tant en el joc que no es va adonar que el temps passava i els primers convidats s'acomiadaven badallant passada la mitjanit. Al final només van quedar l'Andi i la Martine, de quatre grapes amb l'Escher per terra entre les peces del puzle.

Però l'Escher tampoc va dedicar gaire atenció als dos últims convidats. No es va adonar que la Martine, agenollada sobre els fragments cada cop més complets de la imatge, s'estirava per agafar les peces escampades de manera que els seus encants evidents s'interposessin entre l'obsequi i l'obsequiat. La manera com planava amb la gràcia d'un ocell rapinyaire sobre la imatge que es formava només hauria fet pensar en un exercici de ioga a una persona molt ingènua. Cada vegada que li passava o li prenia una peça del puzzle, en comptes de tocar les mans dibuixades que prenién forma, tocava els dits vius de l'homenatjat, que ja no eren massa llargs, sinó ben proporcionats. Però no va servir de res. A l'Escher només li interessava la imatge representada al cartó que es formava amb mil peces. Dues mans que es dibuixaven mútuament, una bogeria que el consum d'alcohol va elevar a la categoria d'experiència metafísica.

Finalment, la Martine se'n va anar amb l'Andi, decebuda, i l'Andi li va preguntar a l'Escher l'endemà si haver-se-la lligat suposava un problema per a la seva amistat.

—Vaja —va dir l'Escher, una mica incòmode—. Aquest no era el pla.

Com la majoria de la gent, ell tampoc volia deixar escapar l'oportunitat de sentir-se tractat injustament.

Però després s'ho va repensar i va fer que no amb el cap.

—Tant és. Me n'alegro per tu —va dir—. He acabat el puzzle a dos quarts de vuit del matí, t'ho imagines? Ja he demanat l'altre.

—Quin altre?

—El que hi havia a la part de darrere de la capsa. *La torre de Babel*.

La torre de Babel va ser el seu puzzle preferit durant anys, malgrat totes les noves adquisicions, i l'únic que el va substituir va ser *La Mare de Déu del coll llarg*.

Tanmateix, no va malbaratar cap dels seus puzles favorits per esperar l'electricista. Ni *La Mare de Déu del coll llarg* ni *L'enterrament del comte d'Orgaz* ni *El martiri dels deu mil* ni *La ecapitació de sant Joan Baptista*, i encara menys l'*Autoretrat en un mirall convex*. Igual que passa amb les cançons preferides, s'havia de vigilar de no abusar-ne per no reduir el seu encant. El que havia acabat de muntar al terra de parquet era precisament *La gran onada de Kanagawa*, un puzle que menyspreava no tant per ser molt comercial com pel fet que només tingués cinc-centes peces. Potser havia dirigit la mà de manera inconscient cap a l'estanteria perquè, tenint en compte que al seu país l'electricitat encara provenia en bona part de l'energia hidràulica, *La gran onada* encaixava d'alguna manera amb la visita de l'electricista.

Però ara *La gran onada* estava enllestida i l'electricista encara no havia arribat. «Al llarg del matí»: la dona que l'havia atès per telèfon no havia volgut concretar més l'hora de la visita del seu company. Això significava hores d'espera amanides amb el temor creixent que l'operari no es presentés i haver-lo esperat per no res. Per no impacientar-se encara més, l'Escher va agafar el llibre que havia començat a llegir la nit anterior.

Feia temps que només llegia llibres d'un tipus concret, però ho feia amb una passió que gairebé podia competir amb la seva addicció als puzles. Llibres sobre la màfia. La 'Ndrangheta, la Cosa Nostra, la Camorra. Els devorava. Assajos, novel·les, estudis històrics, tot el que entrava en aquest camp s'ho empassava de manera més o menys acrítica. Coneixia aquelles temibles famílies més bé que la pròpia, que gairebé no es mereixia aquest nom. La nova novel·la anava d'una jove promesa criminal d'Aspromonte, a qui la policia havia forçat a convertir-se en testimoni clau. Vint-i-set membres importants de la 'Ndrangheta passarien anys

i dècades a l'ombra com a conseqüència de les seves declaracions. A canvi, la policia li havia promès incloure'l en el programa de protecció de testimonis i donar-li una nova identitat en un país estranger.

El primer capítol, que l'Escher havia llegit abans d'adormir-se, era una enumeració estremidora dels crims que havia declarat el testimoni clau. L'Escher temia per la vida del jove, empresonat ja des del segon capítol. Es deia Elio, però els diaris li deien Luciano d'ençà que havia començat a cantar de primera. Sortiria de la seva cel·la d'alta seguretat al cap de quatre dies i es desferia per sempre del seu nom. Li havien muntat una nova vida a Alemanya, aquest era el tracte. La paga per la seva traïció.

Tanmateix, com més s'acostava la seva nova vida, més convençut estava l'Elio que el matarien poc abans de quedar en llibertat. Tot i que es trobava a la cel·la més segura de la presó més segura del país, donava per fet que l'executarien. Sabia com treballaven. Tenien gent a tot arreu. Policia, presons, tribunals. Era de calaix que l'havien de liquidar per venjar els vint-i-set *capos* que havia delatat.

Ni tan sols es refiava del camell alemany que el jutge d'instrucció li havia ficat a la cel·la perquè aprengués el seu futur idioma. L'Sven, un ionqui amb veu de ionqui, era el seu únic amic. Però això no exclouïa la possibilitat que una nit li tallés el coll. L'Sven tremolava tant que gairebé era incapaç d'agafar una cullera, però podia clavar-li un ganivet a la panxa mentre dormia. D'ençà que havien fixat la data de l'alliberament, l'Elio no s'adormia fins que no tenia la certesa que el somnifer havia submergit el seu company de cel·la en els somnis de garjola més profunds. I mai s'adormia en cap postura que no fos agafant amb la mà dreta el raspall de dents que havia aflat amb una fulla d'afaitar i que amagava al matalàs.

El jutge d'instrucció havia venut a l'Elio que la possibilitat d'aprendre alemany amb el ionqui era una mesura de protecció per part de l'Estat i un gran privilegi. Probablement s'ho creia de debò. Al llarg dels anys, s'havia guanyat la confiança del jove testimoni clau. Fins que va començar el judici, li havia concedit pràcticament tots els desitjos i, d'amagat, li portava a la cel·la tot el que el testimoni clau volia. Un dia fins i tot li va ensenyar una foto de la Laverda 750 taronja que tenia des de la seva època d'estudiant a Roma. Era el mateix model que conduïa el Dino, el cosí de l'Elio, el dia que el van matar a trets en un semàfor. El jutge d'instrucció sabia més de motos del que l'Elio es pensava. El jove empresonat s'ho passava bé, amb aquestes converses íntimes, en què es podia oblidar una estona de tota la resta. Però tan aviat com les declaracions del testimoni clau ja s'havien documentat davant del tribunal, el comportament del jutge d'instrucció va canviar. Les visites es van espaiar cada vegada més, i l'home tractava amb fredor el testimoni, que ja no li feia servei. Els darrers dies ni tan sols s'havia deixat veure. «Probablement per al Falcone és millor que em mori», va pensar l'Elio.

De la mateixa manera que als futbolistes els posen noms de llegendes del passat, la premsa havia batejat el jutge d'instrucció amb el nom del famós caçador de mafiosos sicilià, Falcone. De fet, no van ser els diaris els que li van posar el malnom, sinó els capos de la màfia propietaris dels diaris. El suposat títol honorífic era una amenaça clara. Aviat tothom li va dir Falcone en honor del popular heroi sicilià que havia dictat centenars de sentències en el macroprocés de Palerm, abans que Totò Riina el fes volar dintre del seu Fiat Croma amb la dona i tres escortes.

L'Elio es va espantar perquè s'havia adormit un moment mentre pensava en els motius del canvi de conducta

del Falcone. Es va concentrar novament en el llibre que l'havia d'ajudar a estar despert fins que els roncs de l'Sven fossin prou forts. Era un regal de l'Sven. Estava en alemany i l'Elio el desxifrava pàgina a pàgina amb l'ajuda d'un diccionari que li havia portat el Falcone. Anava d'un paio que es deia Escher, igual que un altre paio que també es deia Escher. Feia mig dia que l'home esperava l'electricista. Quan va trucar a l'empresa per preguntar, el van posar en espera. Mentre sentia la musiqueta i es feia a la idea que s'hi passaria la resta de la seva vida, van trucar per fi al timbre.

—Elektro Janko —va dir un home amb gorra de visera mirant el porter automàtic.

La gorra impedia que l'Escher li veiés bé la cara a la pantalla del videoporter. Li va obrir la porta i es va esperar. Tot i que hi havia ascensor, el va sentir pujar a bon pas per les escales. Quan l'home va arribar a l'últim graó amb el cap acotat, l'Escher va veure les paraules «Elektro Janko» brodades en vermell a la gorra blava, una sobre l'altra en dues línies. D'aquesta manera havien aprofitat la possibilitat gràfica d'unir la mateixa lletra final d'Elektro i de Janko, formant una sola O que s'estenia en les dues línies. En aquell gran cercle hi havien afegit el símbol d'un llamp, de manera que la lletra malgirbada quedava totalment absorbida per la imatge, i l'ull humà només era capaç de llegir «Electr Jank».

Potser el brodat tan poc reeixit de la gorra era el que feia que la cara de sota semblés tan harmoniosa. La barba curta i fosca emmarcant un rostre força pàl·lid, i els ulls foscos i bonics, que el miraven amb seriositat, li van fer pensar en les cares dels pastors i els sants dels quadres d'alguns dels seus puzzles.

—Bon dia. Elektro Janko. Vinc per l'endoll —va dir l'home amb una veu discreta però segura.

Es va treure les sabates sense preguntar si ho havia de fer i va seguir l'Escher a la cuina. Va demanar que li expliqués breument el problema. L'endoll que hi havia damunt del marbre de la cuina feia mal contacte. Amb el pas del temps, la presa de corrent de ceràmica s'havia esquerdat i finalment s'havia esmicolat. Feia anys que l'Escher vivia amb aquell nyap d'aspecte perillós, i cada cop que desendollava un aparell li venia una esgarripança. Aquest era justament el problema. Cada dia havia d'endollar-hi unes quantes vegades l'escalfador d'aigua i la cafetera perquè només hi havia un endoll. Però no havia cridat l'electricista fins que ara s'havia afegit a tot plegat un mal contacte que el treia de polleguera.

—És realment perillós o només té pinta homicida? —va preguntar l'Escher.

L'electricista va respondre alçant una mica les celles. A l'Escher li va semblar percebre cert menyspreu en aquella resposta muda, com si no calgués donar explicacions a un client amb un endoll com aquell. Però també coneixia la seva tendència exagerada a sentir-se menystingut, una vella xacra que feia que es menystingués. Per això va rompre una llança a favor de l'electricista. Simplement era un paio introvertit. Tocava de peus a terra. No xerrava gaire, però ho feia tot com calia. Els moviments amb què va obrir la caixa d'eines també eren elegants, sense floritures. A l'Escher li va caure bé. Mai havia suportat els xerrameques.

Amb tot, tal com l'Escher havia descobert feia poc, el laconisme no anava necessàriament de bracet amb la professió d'operari. L'home gras del servei tècnic de la calefacció l'havia incomodat amb tot d'històries personals. Dona! Amant! Ha, ha, ha, ha! En acabar, el bocamoll, esgotat de tant xerrar, havia oblidat endur-se la porqueria que havia tret de la caldera. L'Escher va haver de baixar la galleda

plena de sutge a les escombraries. L'electricista tenia un altre tarannà. Irradiava una bona traça silenciosa. Era difícil calcular-li l'edat. Era més jove que l'Escher, però això no impedia que potser ja era un gat vell.

—Segurament ja l'hi ha comentat la companya amb qui he parlat per telèfon —va dir, interrompent el silenci de l'electricista—. No necessito només canviar l'endoll. En necessito tres en comptes d'un.

L'electricista va assentir i li va preguntar on era el quadre elèctric mentre assenyalava el rebedor. Per descomptat, sabia per experiència on acostumava a estar instal·lat el quadre elèctric. Probablement, només entrar l'havia vist al costat de la porta, per damunt de les jaquetes que tapaven el videoporter. L'Escher va rumiar per què ho preguntava de totes maneres. Potser era una mena de deferència i li semblava massa invasiu saber orientar-se tan aviat pel pis. A fi de comptes, no era a casa seva. Després de tallar el corrent al rebedor, l'electricista va desmuntar l'endoll fet miques i li va explicar que l'endoll triple s'hauria de muntar sobre el guix.

—Quedarà una mica lleig —va dir l'electricista—. Però així no caldrà foradar la paret.

—Això no em preocupa —va dir l'Escher—. L'únic que em preocupa ara és el mal contacte. I haver d'endollar i desendollar aparells. Quan no està endollat l'escalfador d'aigua, ho està la cafetera elèctrica. I sempre fa falta justament l'aparell que no està endollat. També tinc una torradora.

L'electricista va assentir i es va posar a la feina.

L'Escher va anar a la saleta per deixar-lo treballar tranquil, però va deixar oberta la porta de la cuina. A terra hi havia *La gran onada* de Katsushika Hokusai. Aquella imatge el posava de mala llet. Fins i tot havia llegit el llibre *Waves. A very short introduction*, en anglès. Des de llavors en sabia

molt, d'onades, però continuava sense entendre el quadre. La frustració de saber que no l'entendria mai perquè procedia d'un altre món s'havia girat contra el quadre. Mentre guardava l'*Onada* a la capsa, va sentir que l'electricista rebia una trucada. El mòbil va sonar amb una música que l'home s'havia baixat com a to de trucada. Abans que l'Escher pogués identificar-la, l'electricista ja havia contestat.

—Sí, d'acord, bé. Entesos. Fins ara —va dir només.

Després va tornar el silenci. L'Escher es va asseure al sofà i va continuar llegint en el punt en què l'havia interromput l'arribada de l'electricista.

Cap a mitjanit, l'Elio va pensar que només faltaven tres dies per quedar en llibertat. L'Sven dormia, però encara no prou profundament. Poc abans de les dues, just quan l'Elio es podia adormir per fi, va sentir passes a la galeria de la presó. Es va quedar glaçat, com si s'hagués empassat el medicament que provocava la mort aparent i pel qual el jutge d'instrucció s'havia interessat molt, perquè el *capo* dels *capos* s'havia escapat de la més segura de totes les presons prenent-lo. La porta de ferro es va obrir fent tant de soroll que els roncs plàcids de l'Sven semblaven del tot inversemblants. L'Elio va aferrar amb la mà dreta el mànec del raspall de dents que havia aflat amb la fulla d'afaitar. Un sol home, amb la cara amagada sota un casc integral, va entrar a la cel·la.

El ionqui roncava.

L'Elio va intentar fer-se l'adormit, però estava massa rígid per aconseguir respirar profundament ni que fos un cop.

El visitant nocturn se li va acostar lentament i es va aturar davant del catre. La testa blanca d'astronauta es va inclinar en la foscor sobre la cara de l'Elio.

—Desperta't, Elio —va xiuxiuejar el casc—. Soc jo.

L'Elio es va estremir. Va reconèixer la veu a la primera paraula. Què feia el jutge instructor a la seva cel·la en plena nit?

—Falcone!?! —En una situació normal, l'Elio no s'hauria atrevit mai a dir-li Falcone al jutge d'instrucció—. Què hi fa, aquí?

El Falcone s'havia acomiadat d'ell feia una setmana, i li havia dit quin dia l'alliberarien per començar una nova vida amb un altre nom. L'Elio no podia saber que la data falsa de l'alliberament era també una mesura de seguretat per al testimoni clau. Igual que el suïcidi de l'Elio, que els guàrdies ja havien comunicat aquella mateixa nit.

El Falcone duia un altre casc integral sota el braç.

—Posa-te'l.

El Falcone havia insistit a les poques persones que n'estaven al corrent que ell mateix portaria l'Elio, que li havia robat el cor al llarg dels mesos i els anys, a l'estació de Lamezia, amb la seva moto. Ningú havia de saber a quina hora exactament. El Falcone sabia que aquella era l'única manera de treure el testimoni de la presó amb vida.

L'Elio va seguir el jutge fora de la cel·la i fora de la presó amb el casc a la mà. A l'altra banda de la porta esperava la Laverda 750 taronja del Falcone. Fins que no va notar el carrer sota els peus i l'aire de la nit a la pell, no es va creure que no somiava.

—On anem? —li va preguntar al jutge d'instrucció, i es va posar el casc.

—Primer al cementiri —va dir el Falcone sense girar el cap, i l'Elio es va asseure darrere seu a la moto.

El motor es va engegar. A l'Elio el va sorprendre que la Laverda no explotés. Ningú hi havia amagat cap bomba i el motor rugia dolçament. Tot i que el jutge va arrencar amb suavitat i perícia, i no es va excedir amb la velocitat, l'Elio se

li aferrava esporuguit. Després de tants anys a la presó, fins i tot li hauria semblat excessiva la velocitat d'una Vespa.

Quan van arribar al cementiri, van anar a peu fins a una petita tomba. El Falcone il·luminava el camí amb una llanterna i finalment va enfocar la inscripció de la làpida:

Elio Russo 2.5.1981-11.6.2002

—Avui és l'11 del 6 del 2002 —va dir l'Elio.

El Falcone va assentir.

—T'has suïcidat —va dir.

—Com?

—No n'has de fer res. No és cosa teva.

—I tant que és cosa meva.

—No, tu ets el Marko Steiner.

A l'Elio li costava acomiadar-se del seu nom. La seva àvia sempre li deia que li havien posat Elio per Hèlios, el déu del sol, perquè el sol no es pon mai. I tot i que el sol es ponia cada vespre, aquella història li agradava. Quan el Falcone va apagar la llanterna encara es podia llegir el nom a la llum de la lluna. També semblava que les estrelles s'haguessin fet més grans durant els tres anys que l'Elio havia passat a la presó. Era abans de la matinada, quan la calor del dia declinava una mica. L'Elio era mort i el Marko Steiner era viu.

Els dos fantasmes del cementiri, enfundats en un casc, es van quedar uns moments davant la tomba, mirant fixament la inscripció. Després es van senyar i van tornar a pujar a la moto. A poc a poc, l'Elio es va acostumar a la velocitat. Intentava endevinar en la foscor per quins pobles de pedra passaven. Era l'última vegada que recorria aquells paratges, d'on gairebé no havia sortit mai.

A l'estació de Lamezia, el jutge va donar al testimoni clau un sobre amb els nous documents.

—Ara ets un any i mig més jove. Així recuperes la meitat del temps que has passat a la presó —va dir el jutge, rient.